

Nieuwsbrief 2

Demonstratieproject 'Schapenhouder zoekt
rendabiliteit'

JANUARI 2016

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw

Ieperseweg 87

8800 Rumbek/Beitem

T 051 27 32 66

F 051 24 00 20

E info@vsh.be

Projectpartners

Vlaamse Schapenhouderij vzw

Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw

KU Leuven

IN DIT NUMMER:

Voorwoord	1
Biestmanagement	2
Moederloze opwek van lammeren met kunstmelk en rendabili- teit	4

Oproep

Schapenhouders gezocht
voor bedrijfsopvolging ikv.
biestmanagement

Beste schapenhouder,

Lammersterfte en groei zijn twee belangrijke factoren met betrekking tot rendabiliteit. Daarom zullen binnen het project drie bedrijven opgevolgd worden op vlak van biestmanagement bij de pasgeboren lammeren. Aan de deelnemende bedrijven zal gevraagd worden om de biesttoediening te registreren (biest van eigen moeder, kunstbiest, koebiest).

Op de bedrijven zullen regelmatig stalen genomen worden om de immuniteitsopbouw via bloedanalyses op te volgen. De latere prestaties van de lammeren evenals eventuele problemen (ziekte, uitval, groei,...) zullen geregistreerd moeten worden. Onder de noemer "meten is weten", zullen de lammeren op regelde tijdstippen gewogen worden.

DGZ is op zoek naar 3 gemotiveerde schapenhouders die bereid zijn om deel te nemen aan deze bedrijfsopvolging vanaf de start van het aankomende lammerseizoen. Alle kosten zullen gedragen worden door het project. De verkregen info kan bijdragen aan een optimalisatie van het management wat de rendabiliteit ten goede zal komen.

Geïnteresseerde bedrijven kunnen zich aanmelden bij eva.vanmael@dgz.be.

Alvast bedankt,

Eva Van Mael
Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw

Biest: “het vloeibare goud”

Op professionele schapenbedrijven vormen lammeren de toekomst van het bedrijf. Gezondheidsproblemen bij de lammeren (diarree, sterfte,...) kunnen tot grote economische verliezen leiden. Een goed biestmanagement vormt vaak de sleutel tot het voorkomen van dergelijke, vaak frustrerende, problemen.

Biest of colostrum is de eerste melk die door de melkklieren van de ooi wordt aangemaakt vlak voor en kort na het lammeren. De belangrijkste eigenschap van biest en het verschil met gewone melk is de hoge concentratie aan afweerstoffen. Deze afweerstoffen uit de biest zijn voor het lam broodnodig. In tegenstelling tot de mens wordt een lam immers geboren zonder eigen afweersysteem. Die afweer of immuniteit moet door het lichaam actief aangemaakt worden na de geboorte, maar dit kan enkele weken duren. Om ziekteverwekkers ook in die eerste belangrijke weken voldoende te kunnen bestrijden, zijn lammeren afhankelijk van de passieve opname van afweerstoffen uit de biest. Het is dus niet zomaar dat biest ook wel “het vloeibare goud” genoemd wordt.

Passieve immuniteit

De opname van afweerstoffen uit de biest noemen we het verwerven van passieve immuniteit. Passief wil in dit geval zeggen dat het lam geen moeite hoeft te doen om zelf immuniteit op te bouwen, maar dat de afweerstoffen worden aangeboden via de biest en zo in de bloedcirculatie van het lam terecht komen. Die opname in de bloedcirculatie moet gebeuren gedurende de eerste 24 uur. Na 24 uur sluit immers de darmbarrière van het lam. Bovendien zal de concentratie aan afweerstoffen in de biest slechts 12 tot 24 uur hoog blijven. Na 24 uur spreken we niet langer van biest en komt de gewone melkproductie op gang.

Biestkwaliteit

De kwaliteit van de biest wordt in de eerste plaats bepaald door de concentratie aan afweerstoffen waarbij voornamelijk de waarde van IgG van belang is. Hoe hoger die concentratie, hoe beter de biest, maar ze moet tenminste 50 mg/ml bedragen. Biest van de eerste melkbeurt bevat over het algemeen de hoogste concentratie aan afweerstoffen.

Biest dankt zijn kwaliteiten niet enkel aan de aanwezige afweerstoffen. De hoge eiwit- en vetgehalten in de biest zijn een uitstekende energiebron voor het pasgeboren lam. De aanwezige groeifactoren dragen bij aan een optimaal darmmilieu. Tot slot geven vitamines, mineralen en andere nutriënten het pasgeboren lam een duwtje in de rug zodat het een goede start maakt.

In sommige gevallen kan het aangewezen zijn om de kwaliteit van de biest na te meten. In de rundveesector wordt hiervoor gebruik gemaakt van een colostrometer. Dit eenvoudig toestel meet de dichtheid van de biest en geeft op die manier een idee van de hoeveelheid IgG afweerstoffen. In de schapensector kan de colostrometer ook gebruikt worden maar dit gaat soms iets moeilijker omwille van het kleinere biestvolume.

Meetresultaat in de **rode zone** = biest van **slechte** kwaliteit (<22 mg IgG/ml)
 Meetresultaat in de **gele zone** = biest van **matige** kwaliteit (22-50 mg IgG/ml)
 Meetresultaat in de **donker groene zone** = biest van **goede** kwaliteit (>50 mg IgG/ml)

Foto: het gebruik van de colostrometer (Bron: Iris Kolkman)

Biest

‘het vloeibare

goud’

Het ras en de leeftijd van de ooi hebben zeker een invloed op de kwaliteit van de biest. Oudere ooiën hebben gedurende hun leven meer contact gehad met infectieuze agentia dan jongere dieren en dus ook een hogere weerstand. Dit zal zich uiten in de hoeveelheid afweerstoffen in de biest.

De schapenhouder kan ook zelf de biestkwaliteit trachten te verhogen door enkele maatregelen te nemen. Zo zorgt vaccinatie van de ooi voor een verhoging van de hoeveelheid afweerstoffen in de biest. Een correct rantsoen kort voor het aflammeren zorgt voor een goede biestproductie. Vooral de eiwitvoorziening moet in de gaten gehouden worden. Tot slot moet men de ooi laten aflammeren in een propere omgeving zodat de uier schoon kan blijven. Door de aanwezigheid van vuil en mest op de uier kunnen ziektekiemen rechtstreeks aan het lam doorgegeven worden.

Als vuistregel geldt dat een lam 10 tot 15% van zijn lichaamsgewicht aan biest moet krijgen binnen 12 uur na de geboorte. Uiteraard geldt "hoe meer, hoe beter". Probeer er steeds voor te zorgen dat elk lam 250-300 ml biest krijgt binnen de eerste twee uur. Bij lammeren die zelf zuigen is de ooi-lam binding doorgaans beter. Het voordeel van de fles is dan weer dat de schapenhouder exact weet hoeveel biest het lam gekregen heeft.

De voorkeur moet steeds uitgaan naar biest van de eigen moeder en liefst van bewezen kwaliteit. Echter, in een aantal gevallen blijkt dit geen optie te zijn. Zwoegerziekte wordt veroorzaakt door een virus dat onder andere via de biest kan worden doorgegeven van moederdier op lam. Ook paratuberculose wordt via de biest overgedragen. Op bedrijven die problemen hebben met één van deze ziekten, is moederloze opfok van de lammeren vaak de enige mogelijkheid. Om dit op te vangen kunnen verschillende andere biestbronnen gebruikt worden. Koeienbiest is een goed alternatief mits hij afkomstig is van ziektevrije bedrijven. Als laatste redmiddel kan kunstbiest ingezet worden, maar deze garandeert niet altijd een voldoende concentratie aan afweerstoffen.

Als een lam er onverhoopt niet in slaagde om voldoende afweerstoffen op te nemen alvorens de darmbarrière zich sloot, dan spreekt men van "failure of passive transfer". Schapenbedrijven die te kampen hebben met problemen van lammerdiarree of sterfte bij de lammeren zouden in de eerste plaats hun biestmanagement onder de loep moeten nemen. Om na te gaan of er geen sprake is van "failure of passive transfer", kan de concentratie aan afweerstoffen in het bloed van de lammeren nagegaan worden. Een dierenarts kan hiervoor bloedstalen nemen van dieren van maximaal 2 dagen oud om te laten onderzoeken met de zinksulfaatturbiditeitstest. Een lam is pas voldoende beschermd als de concentratie aan afweerstoffen in het bloed minstens 10 mg IgG/ml bedraagt.

**'Biestkwaliteit
verhogen'**

Resultaat zinksulfaatturbiditeitstest	<10 E	10 – 20 E	>20 E
Interpretatie	slecht	aanvaardbaar	goed

Tabel: interpretatie van een zinksulfaatturbiditeitstest

Een goed biestmanagement: de feiten op een rijtje:

- Biest van eigen moeder krijgt steeds de voorkeur (indien hij van voldoende kwaliteit is).
- Zorg er voor dat het lam op een hygiënische manier biest krijgt (propere uier of fles).
- Indien de biest met een fles wordt toegediend: zorg ervoor dat de biest vers is (bewaring in de koelkast!).
- Kunstbiest dient steeds volgens de bijsluiter bereid te worden.
- Streefdoel: 250-300 ml biest binnen de eerste twee uur.
- Controleer op regelmatige tijdstippen de kwaliteit van de biest.
- Evalueer het biestbeleid regelmatig door bloedstalen van lammeren te laten onderzoeken met de zinksulfaatturbiditeitstest.

Eva Van Mael

”Moederloze opkweek van lammeren met kunstmelk en rendabiliteit”

Moederloze opkweek van lammeren met kunstmelk en rendabiliteit
Elk schapenbedrijf wordt af en toe geconfronteerd met de noodzaak om lammeren, moederloos, en meestal op basis van kunstmelk op te kweken. Daarbij stelt zich de vraag: loont dit, economisch gezien, de moeite?

Moederloze opfok is de regel bij bedrijven die bezig zijn het zwoegervrij statuut na te streven, maar moederloze opfok kan ook noodzakelijk zijn als de moeder kort na de geboorte sterft, als de moeder door mastitis één of beide uierhelften verliest, of als door hoge vruchtbaarheid (drie- of vierlingen) de ooi niet voor alle lammeren voldoende melk heeft.

In eerste orde kan men lammeren in overtal proberen over te plaatsen bij een andere ooi, die geen levende lammeren of slechts één lam heeft. Sommige schapenhouders plaatsen de overtallige lammeren bij melkgevende geiten, maar meest moet men via fles of lambar de overtallige lammeren opkweken met kunstmelk.

Praktisch zijn er om dit succesvol te laten verlopen een reeks regels te respecteren, waar we hier kort op ingaan.

- De lammeren moeten de eerste levensdag voldoende biest opnemen, liefst bij de eigen moeder, of bij/van een andere ooi of desnoods via koebiest of via een gedroogd biestpreparaat uit de handel.
- Lammeren, die aan moeders tepel gedronken hebben, leren zuigen aan een kunstspenen of aan de lambar is een tijdrovende klus.
- Absolute hygiëne van hok en lambar is essentieel, vooral coli-besmettingen kunnen snel dodelijk zijn.
- Geen jonge lammeren toevoegen aan een lot oudere lammeren, wegens de besmettingsdruk.
- Vaccinatie tegen enterotoxaemie (het bloed) van moeder één maand voor het werpen is wenselijk.
- De hoeveelheid kunstmelk wordt beperkt tot 2 liter per lam per dag.
- Om de penswerking en de maagontwikkeling te stimuleren wordt reeds na 1 of 2 weken ruwvoeder (hooi, voordroog) en krachtvoeder beschikbaar gesteld. Steeds ook fris drinkwater voorzien!
- De lammeren worden gespeend éénmaal ze 15 kg wegen en zeker als ze 8 weken oud zijn. Het spenen of stoppen met kunstmelk verstrekken gebeurt niet geleidelijk, maar abrupt.
- Gespeende lammeren hebben om vlot door te groeien op deze jonge leeftijd steeds krachtvoeder nodig, naast ruwvoeder.

Als dit allemaal gerespecteerd wordt, loopt het meestal vlot, maar sterfte kan voorkomen, meer dan bij opkweek bij de moeder.

Belangrijke vraag in het kader van het demo-project ‘rendabiliteit’ is : loont het economisch gezien de moeite lammeren met kunstmelk op te kweken?

De schapenhouders zijn hier niet éénduidig van overtuigd.

Bedrijfsrendement in relatie tot vruchtbaarheid en melkrijkheid van de moeders **kan** hier in conflict komen met aspecten van dierenwelzijn. Een voorbeeld : wanneer men drie of vier lammeren bij de moeder laat , dan zal in functie van gewichtsverschillen (dominantie aan de tepel) tussen de lammeren en al of niet melkrijkheid van de moeder er groeivertraging en eventueel sterfte wegens voedselgebrek optreden van sommige lammeren. De afweging tussen extra kosten voor kunstmelk en minder rendement bij niet-kunstmatige opfok is niet altijd gemakkelijk te maken.

Kunstmelk specifiek voor lammeren kost al snel 3 euro per kg poeder. Sommige kwekers zoeken goedkopere oplossingen via gebruik van kunstmelkpoeder voor kalveren of via het geven van koemelk. Maar de inhoudelijke concentratie van schapenmelk is heel wat hoger dan deze van koemelk, zodat diarree tot de mogelijkheden behoort.

Wat is nu de extra-kost bij opweek met (lammer)kunstmelk per lam?

We baseren ons op de bevindingen van eigen bedrijf met Swifterooien gekruist met een Texel-vader. Bij meerlinggeboorten worden steeds 2 lammeren bij de moeder gelaten, de rest wordt met kunstmelk opgekweekt.

De lammeren krijgen 8 weken kunstmelk, gaande van 1 liter per dag in de eerste weken en geleidelijk aan toenemend tot maximum 2 liter per lam per dag in de eindfase. De kunstmelk bevat 200 gram poeder per liter. De lammeren drinken gedurende deze acht weken (concreet 57.7 dagen) 89 liter kunstmelk. Dit komt neer op 17.8 kg kunstmelkpoeder per lam. Ze worden gespeend op een gemiddeld gewicht van 17.24 kg , maar met een sterke variatie tussen 11 en 22 kg, maar deze variatie is in belangrijke mate te wijten aan het verschil in start(= geboorte)-gewicht nl. tussen 1.5 en 4.5 kg. De gemiddelde dagelijkse groei in de lambar-fase bedraagt 252 gram.

Aan de huidige prijzen voor lammermelkpoeder komen we op 45 à 50 euro kosten per lam onder de hierboven beschreven omstandigheden. Dit is duidelijk een financieel minpunt tov de lammeren die bij de moeder kunnen melk drinken. Want vanaf het spenen moeten deze lammeren nog via krachtvoeder en ruwvoeder verder groeien tot een afzetgewicht van 40 à 45 kg. Het wordt hier afwegen wat is de totale opweekkost voor deze overtallige lammeren , en wat kan men uiteindelijk via de verkoop realiseren. Als we straks deze lammeren aan 2 tot 2.5 euro per kg levend moeten afzetten, zal de marge zekerlijk marginaal worden.

Maar in volgende nieuwsbrieven zullen we ook dieper ingaan op de globale kostenstructuur voor de lamsvleesproductie, inclusief de impact van de verkoopprijs op de rendabiliteit.

André Calus

‘Loont het economisch gezien de moeite lammeren met kunstmelk op te kweken?’